

DAGENS FRÅGOR

Den 12 okt. 1940.

Baghdad-banan En kväll i juli månad 1940 rullade ett tåg in på bangården i Haydarpascha, ändpunkten för den anatoliska järnvägen och Istanbuls järnvägsstation på den asiatiska sidan. Det väckte som alla andra tåg inget större uppseende, men var icke förty ett ganska märkligt tåg. Det hade nämligen vagnar, som bar skylten Baghdad—Haydarpascha, och detta betydde, att järnvägsförbindelsen mellan Baghdad och Europa var klar. Den tyska drömmen om Baghdad-banan var förverkligad. Det skedde vid en tidpunkt, då förhållandet mellan Tyskland och Turkiet och det land, som nu räknar Baghdad som sin huvudstad, var så spänt som man gärna kan tänka sig utan att öppet krig förklarats. Den allmänna politiska situationen i världen inbjöd sannerligen icke heller till några festligheter vid den nya förbindelsens öppnande, och därför kunde de två resande, som var de första på hela den nya direkta sträckan, stiga ur sin vagn utan att bliva uppvaktade av tidningsmän från olika länder eller av någon mottagningskommitté.

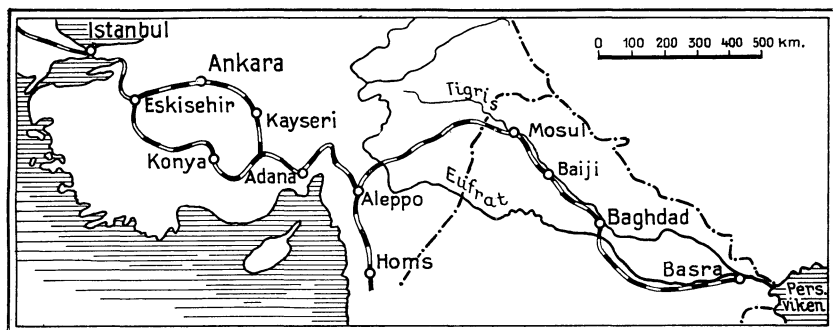
Baghdad-banan är alltså färdig, och därmed har icke blott Iraq förts åtskilliga dagsresor närmare Europa utan även Iran, som tillhör ett av de mest framåtsträvande länderna i Främre Orienten. Iran står genom ett gott landsvägssystem i förbindelse med icke endast huvudstaden i Iraq, Baghdad, utan även med de norra delarna av landet, framför allt Mosul-området, där möjligheterna att nå fram till banan till och med äro bättre än längre söderut. Räknar man med att det från Baghdad finnes en smalspårig järnväg ner till Basra vid sammanflödet av Eufrat och Tigris, kan man säga, att förbindelsen är färdig mellan Persiska viken och Europa. Den egentliga Baghdad-banan är emellertid endast sträckan från Aleppo till Baghdad. Sträckan Aleppo till Konya och vidare över Eskischehir till Haydarpascha har mera oegentligt fått namnet Baghdad-banan. Det är närmast den stora anatoliska järnvägen, om man skall uttrycka sig strikt.

Sedan Baghdad-banan projekterats ha dock nya bandelar kommit till i Turkiet, och därför är sträckningen något annorlunda än vad som från början var tänkt. De genomgående tågen passera icke längre Konya, en av Väst-Anatoliens största och mest betydande städer. De gå i stället via Kayseri och Ankara, det nya Turkiets huvudstad, vilket självfallet hänger samman med att det nya Turkiets intressen förflyttats till det inre av Anatolien från det numera periferiska Istanbul. Banan går nu i sin slutgiltiga sträckning från Baghdad över Baiji till Mosul, därifrån vidare in över en kort sträcka av syriskt område till Nusaybin på turkiskt territorium, följer så parallellt den turkisk-syriska gränsen till Cobaneyli, där den åter kommer in på syriskt område och går ner

till Aleppo, norra Syriens viktiga handelsstad. Härifrån går den åter mot norr upp till turkiska gränsen och fortsätter så via Adana och Kayseri till Ankara och Istanbul. Förbindelsen för passagerare mellan Istanbul och Bagdad skall i framtiden upprätthållas genom två direkta förbindelser per vecka. Om man frånser den korta färjeförbindelsen över Bosporen vid Istanbul, kunna vi alltså räkna med en direkt järnvägsförbindelse mellan alla stora europeiska centra och Främre Orientens mera avlägsna delar. Genom bibanor åt olika håll förbättras detta system ännu mera. En särskilt viktig förbindelse går från Aleppo till Palestina och Egypten. Här finnes dock icke någon direkt förbindelse, trots att kartorna uppvisa sammanhängande järnvägar genom Syrien och Palestina ända fram till Suezkanalen och därifrån till Cairo och Alexandria. De syriska och palestinensiska banorna äro nämligen till stor del smalspåriga och icke lämpade för genomgående trafik. Förbindelsen går nu med normalspårig bana från Aleppo till Tripoli, slutpunkten för den norra oljeledningen från Mosulområdets oljefält till Medelhavet. Därifrån transporteras de resande till Egypten i buss till Haifa i Palestina, varifrån en normalspårig järnväg, byggd under världskriget, går vidare till Suezkanalen.

Den sträcka som fattades i länken mellan Bagdad och Berlin, för att nämna de båda ursprungliga ändpunkterna, låg längst bort i öster på iraqiskt område mellan Baiji och Tel Kotehek, strax norr om Mosul. Det är denna, som nu färdigstälts och därmed fullbordat förbindelsen.

Många stridigheter och intriger ha stått om Bagdad-banan, som egentligen under tysk egid påbörjades på 1880-talet, även om det vid denna tidpunkt icke var tal om någon direktförbindelse ända ned till Bagdad. Turkiet var vid denna tid en lekboll i de europeiska makternas händer, och tyskarna förstodo att på ett klokt sätt skaffa sig järnvägskoncessioner i landet. 1888 fick direktören för Deutsche Bank, J. G. von Siemens, till stånd ett konsortium, som fick koncession av turkarna på en bana till Ankara. Då denna 1892 var färdig tillkännagavs den tyska avsikten på allvar — man tänkte bygga en bana över Diarbekir och Mosul till Bagdad. Samtidigt började de två stormakterna Ryssland och Storbritannien att på allvar se sin ställning i Främre Orienten hotad. Detta gällde icke endast Turkiet med dess vidsträckta arabiska landsdelar utan i lika stor utsträckning Persien, där ryssar och engelsmän intrigerade efter bästa förmåga mot varandra. Från ryskt och engelskt håll fruktade man framför allt den tyska handelsexpansionen. Den tyska industrien, som vid denna tid i stor utsträckning arbetade efter principen schlecht und billig, skulle i Främre Orienten finna ett stort avsättningsfält för sina billiga produkter, medan den mera tungrodda engelska och ryska industrien skulle trängas tillbaka. Inför denna fara enades engelsmän och ryssar, med början under åren 1904 och 1905, då liberalerna kommo till makten i England. Själva höjdpunkten av det rysk-engelska samgåendet i fråga om att bygga en barriär

för det tyska inflytandet i Främre Orienten bildar det rysk-engelska fördraget av 1907 angående Persien. Enligt detta uppdelas Persien i en nordlig rysk intressesfär och en sydlig engelsk, medan den mellanliggande neutrala zonen är gemensam intressesfär för båda makterna. I de två intressesfärerna i norr och i söder skulle icke en tredje makt tillåtas att skaffa sig politiska eller ekonomiska fördelar. Om den neutrala zonen sades härvidlag ingenting, men detta ansågs knappast vara behövt, då den till allra största delen bestod av öde öknar och berg. Trots detta visade sig det tyska inflytandet i Persien öka med oerhörd fart, och 1912 hade Tyskland i fråga om handelsutbyte nått upp till fjärde platsen. Det var endast Ryssland, Storbritannien och Turkiet, som gingo före. Detta hade skett trots de hinder den rysk-engelska överenskommelsen skapat och var ett mycket gott bevis på den tyska industriens och företagsamhetens livskraft.

Strax före världskriget hade man i London insett att det icke i längden gick att stäcka den tyska handelsexpansionen i Främre Orienten genom en negativ politik och ej heller i längden förhindra Baghdad-banans fördigställande. Man började nu i stället att förhandla med Tyskland, och det kom till stånd en överenskommelse — endast några månader före världskrigets utbrott — om att även engelskt kapital skulle få ingå i banföretaget, och att den del av banan, som skulle gå mellan Baghdad och Basra i söder, skulle helt ställas under engelsk kontroll. Förhandlingarna fördes under den självklara förutsättningen, att det korruperade sultan-Turkiet icke skulle ha något att invända mot överenskommelsen. Den sidan av saken var icke svår att ordna.

Så kom emellertid världskriget, och det dröjde icke länge, förrän den tyska handeln på Främre Orienten på grund av kriget avtog och så småningom helt upphörde. Det låg emellertid icke i engelskt intresse, att järnvägsförbindelsen fullbordades, och i den 1916 ingångna s. k. Sykes—Picot-överenskommelsen mellan Storbritannien och Frankrike angående Turkiets uppdelning stadgades uttryckligt, att den sista ofullbordade delen av banan icke finge färdigställas. Fruktnan för att banan senare ändå skulle komma att utnyttjas av tyskarna var icke helt över.

Den icke färdigställda delen av banan låg till största delen på den efter världskriget nyskapade staten Iraqs område. Denna var till en början ett engelskt mandat, men sedan det 1932 erhållit sin, åtminstone huvudsakliga, självständighet, började man i ledande kretsar i Baghdad diskutera, om icke fullbordandet av järnvägen skulle innebära stora ekonomiska fördelar i första hand för norra Iraq, och för övrigt för hela landet. 1936 började Iraq byggandet av banan i norr — som för övrigt till en del upprivits av engelsmännen på grund av bristande räntabilitet. 1940 föreligger den färdig.

Frågan är, om Baghdad-banan även under nuvarande förhållanden skall kunna sägas ha den storpolitiska betydelse, som den en gång ansågs ha. Härpå kan svaras både ja och nej. Den tyska ekonomiska expansionen är fortfarande mycket kraftig åt sydost, särskilt efter det att den nationalsocialistiska regimen kommit till makten. För Tyskland betyder också Baghdad-banans fullbordande mycket, även om den tyska exporten tills vidare icke är inriktad på Iraq, då detta land vid det pågående stormaktskrigets början avbröt de diplomatiska förbindelserna med Tyskland. De på senaste tid ingångna turkisk-tyska handelsavtalen förbättra emellertid Tysklands position i Turkiet oerhört, även om de icke bidragit till att lätta den politiska spänningen. Vid en för Tyskland lycklig utgång av det nuvarande kriget kommer den tyska handelsexpansionen säkerligen att fortsätta med nya avtal med Iraq och eventuellt Syrien, och då har banan sin stora betydelse för varutransporter direkt från Europa till Asien.

Sin största betydelse torde dock Baghdad-banan ha för ett mera intimt sammanknytande av Turkiets och Iraqs näringsliv och handel. En europeisk stormakt har icke i våra dagar samma förutsättningar för export på Främre Orienten som under årtiondena före världskriget. På den tiden var Främre Orienten en marknad, som huvudsakligen köpte, knappast producerade något av betydenhet. Nu äro förhållandena helt annorlunda. I de nya främre orientaliska staterna har en egen industri växt upp, som efterhand kommer att erövra hela marknaden. Detta gäller framför allt om Turkiet, som säkerligen dessutom så småningom kommer att bli ett exportland. Dess export kommer troligen att hållas inom Främre Orienten. Både de turkiska varornas kvalitet och prissättningen är mest lämpad efter förhållandena i Främre Orienten. Turkiet behöver emellertid olja, vilket Iraq har i överflöd. Transporten är nu oerhört underlättad genom att banan byggts färdig, och långa tåg med oljevagnar äro säkerligen redan på väg från Mosul till Turkiet. Frågan är, om icke Alexandrette (Iskenderun) vid Medelhavet, som turkarna 1939 erhöilo tillbaka av Frankrike, kommer att spela en stor roll som utförselhamn för olja efter det att hamnstaden förbundits med Baghdad-banan. Den sträcka som skulle behöva nybyggas är endast några få svenska mil.

Med det nuvarande världsläget har Baghdad-banan genast en uppgift att fylla för Turkiet och Balkan. Det blir en transitobana för

den amerikanska exporten, som nu utan risk kan söka sig till Basra vid Persiska viken. Medelhavet är förbjuden zon för den amerikanska sjöfarten. En kommission av turkiska handelse experter begåvo sig genast efter banans färdigbyggande till Iraq för att just studera möjligheterna för import av amerikanska varor via Iraq och för att överhuvud taget förbättra handelsförbindelserna med sin sydliga granne.

Ett slutomdöme om Baghdad-banans internationella betydelse kan icke fällas, förrän linjerna klarnat i den nuvarande världskrisen. Att den kommer att vara av stort värde för det fredliga samarbetet och handelsförbindelserna mellan Europa och Asien är ställt utom allt tvivel.

Storrumäniens upplösning — Ett av de första intrycken främlingen en nutidshistorisk revy. fick vid besök i Rumänien för endast kort tid sedan var konungens dominerande inflytande på alla områden. Han intog en ställning ungefär mitt emellan en diktator och en konstitutionell monark. Regeringens ledamöter voro ansvariga endast inför konungen.

Det var i en för landet kritisk tid, som konung Carol av folket självt kallades tillbaka från landsflykten. Partikivet och korrptionen hade under åren efter konung Ferdinands död (1927) tagit sådana groteska former, att landets framtid äventyrades. Understött av drottning Marie, som utövade regentskapet för Carols minderårige son, Mikael, lyckades bondepartiet under Maniu att genomdriva återkallandet av den landsflyktige monarken. Han återvände till sitt land utan att lämna några löften om den kurs han ämnade hålla. Han hade ej lust att endast bli en dekoration och en lekboll för partierna, så mycket fick man dock veta.

Konungen återfann ett desorganiserat land. Tyngande ekonomiska svårigheter och i hög grad ogynnsamma sociala förhållanden rådde inom landet. Bönderna, som utgöra omkring 3/4 av befolkningen, befunno sig i utarmat tillstånd. Landets försvar befann sig under tillbakagång och krävde en kraftig uppryckning. De sanitära förhållandena på landsbygden och särskilt i de stora byarna voro under all kritik.

Konung Carol II insatte från början hela sin arbetsförmåga och grep med intresse in på alla områden. En nationell pånyttfödelse var hans främsta mål. Detta ville han vinna genom partistridernas avskaffande och nationens enande, genom folkets väckande till kamp mot korrptionen, höjandet av den låga moraliska standarden samt skapandet av större arbetsduglighet inom alla samhällsklasser.

Sedan regeringen Tatarescu lidit nederlag vid valen 1938, uppdrog konungen åt Goga att bilda regering. Goga representerade åsikterna längst till höger, tillhörde det kristligt nationella partiet samt var en utpräglad antisemit. Han upplöste parlamentet och utfärdade en rad antisemitiska dekret, som ledde till att landets finanser råkade i fullständig kaos. När i detta brydsamma läge Goga närmade sig järn-

gardet beslöt konungen att ingripa. Ministären Goga avskedades och en halvauktoritär konstitution proklamerades. Med 99 % jaröster godkände rumänska folket vid en dirigerad »omröstning» den nya konstitutionen, vars ideal uttrycktes i slagordet: »hederlig förvaltning och mindre politik».

Turen var nu kommen till det ryktbara järngardet. Det blev alltmer uppenbart, att en uppgörelse med detta måste ske. Samtidigt som järngardet var ett uttryck för nationens reaktion mot korrruptionen och den låga moraliska standarden, framträdde det såsom ett nazistvänligt och antisemitiskt parti. Ehuru konungen i vissa avseenden gillade järngardets strävanden, ville han dock ej låta en protysk grupp rycka till sig makten. Codreanu — ledaren för järngardet — och hans närmaste medhjälpare gjordes bl. a. medansvariga i ett antal terroråd samt häktades. Under transport från ett fängelse till ett annat nedskötes samtliga på grund av flyktförsök.

Endast ett politiskt parti fick enligt en kunglig förordning av december 1938 finnas i Rumänien, »det nationella enhetspartiet». Såväl till deputeradekammaren som senaten skedde val icke efter politiska partigrunder utan efter yrken. För rösträtt krävdes en ålder av 30 år. De kritiska förhållandena i Rumänien under försommaren föranledde konungen att utfärda vissa nya bestämmelser för nationella partiet. Sålunda skulle judar ej längre få vara medlemmar.

Ett mycket viktigt led i konungens strävan till nationell pånyttfödelse var skapandet av den stora ungdomsrörelsen »Straja Tarii», på svenska »Landets vakt», vilken all ungdom (gossar från 7 till 18 och flickor från 7 till 21 år) måste tillhöra. Målet för denna ungdomsrörelse, som räknar i sina led 3,500,000 gossar och flickor, är att fostra goda medborgare genom att ingjuta hos ungdomen god moral, fosterlandskärlek och en sund social inställning samt att medelst fysisk fostran skapa ett friskt och starkt släkte. Konung Carol var beskyddare och intresserad gynnare av »Straja Tarii».

Den 8 juni i år hade tio år förflutit sedan konung Carol återvände till sitt land och övertog dess ledning. De hyllningar, som rumänska folket ägnade konungen, vittnade om ett ganska allmänt uppskattande av hans strävanden att föra landet genom de svåra yttre och inre politiska förhållandena. Ehuruväl de sistnämnda ställt mycket stora krav på Carol och hans rådgivare, så torde dock utrikespolitiken berett honom de största bekymren. Landets rikedomar lockade både Tyskland och England. Och den krasst egoistiska erövringspolitiken före och under världskriget skapade svåra minoritetsproblem och revanschlystnad hos grannarna.

Av minoriteterna ha ungrarna varit de mest missnöjda och missnöjet underblåstes utifrån. Ungarna äro stolta, de se ned på rumänerna. De f. d. ungerska områdena höja sig väsentligt över de rumänska i fråga om allmän standard. Man har emellertid i Rumänien under de senare åren på allvar gripit sig an att söka så rättvist som möjligt ordna minoritetsproblemet.

I tjugo år har Rysslands hot mot Bessarabien hängt över Rumänien.

Alla försök att få Bessarabiens införlivande med Rumänien erkänt ha varit förgäves. Alltsedan ryssarnas anfall mot Finland har man allmänt fruktat, att det endast vore en tidsfråga när turen skulle bliva Rumäniens. Finlands tappra hållning följdes av rumänerna med beundran och stort intresse. Konung Carol proklamerade vid upprepade tillfällen sitt fasta beslut att i likhet med Finland försvara rikets gränser. Omfattande befästningsarbeten utfördes vid samtliga gränser. I Bessarabien byggdes en, som det ansetts, synnerligen stark »Maginotlinje». Man började även söka avhjälpa de stora brister som visade sig vid den partiella mobilisering, vilken ägde rum våren 1939 i samband med Tysklands ockupation av Tjeckoslovakiet.

Ryssarnas besättande av Bessarabien och Bukovina skedde under hänsynslösa former. Flyktingarna jagades mot gränsen och plundrades. I den rumänska armén rådde vid den snabba utrymningen rätt stor villervalla. Det grova artilleriet, som drogs av oxar, hann till en del ej undan utan stannade i ryssarnas händer liksom en myckenhet andra vapen och utrustningsföremål.

Genom ett den 26 juni överlämnat kortfristigt ultimatum återkrävde Sovjetunionen »med historisk och nationell rätt» icke blott Bessarabien, som före 1920 i mer än hundra år tillhört Ryssland, utan även delar av Bukovina, som aldrig förut lytt under Ryssland. Trots alla militära förberedelser kapitulerade konung Carol inför de ryska kraven. Vid det kronråd, som konungen sammankallade med anledning av den ryska demarchen, lära 16 medlemmar ha röstat för underkastelse och 11 för krig. Rumänien stod i nödens stund lika ensamt som dess grannar Tjeckoslovakiet och Polen hade gjort.

I såväl strategiskt som ekonomiskt hänseende är det betydelsefulla områden, som Sovjetunionen lade under sig.

Bessarabien har en ytvidd av 44,422 kvkm samt över 3,110,000 invånare. Landet är ett fruktbart jordbruksområde, vars jord delvis är av samma slag som Ukrainas berömda »svarta jord» och särskilt ger majs och vete, vin och frukt. I nordöstra delen ligger vid Dnjestr den lilla staden Bender, nu Tighina, där Carl XII vistades åren 1709—1713. Det var här konungen gjorde en sista ansträngning att — främst med Turkiets hjälp — skapa en antirysk koalition, i vars spets Sverige än en gång skulle få spela en världshistorisk roll. Om den s. k. kalabaliken minner en mycket enkel minnessten, rest i början av 1920-talet på initiativ av rumänske militärbefälhavaren i Bessarabien.

Det ryska kravet på Bukovina innebar en klar imperialistisk expansion. Bukovina avstods av Turkiet till Österrike år 1773 och anslöt sig till Rumänien efter sammanbrottet i november 1918. I den ryska noten framhålles såsom motiv för Bukovinas ockuperande »kompensation för den oerhörda förlusten av Bessarabien under 25 år». Bukovina ligger nordväst om Bessarabien på Karpaternas sluttningar. Det omfattar 10,442 kvkm med knappast en million invånare, mest ukrainare (rutener), är ett skogsland, som även rymmer manganmalm och järn i icke ringa mängd.

Det kritiska läget framtvang även en radikal omläggning av ko-

nungens yttre politik, som alltid varit utpräglat konjunkturbetonad. Konung Carol hade försökt att laborera med de rika råvarutillgångarna på skilda sätt och ibland sökt stöd hos västmakterna, ibland hos axelmakterna.

Men även i den inre politiken nödgades konungen ändra kurs. På grund av den tyska offensivens överväldigande framgångar ersatte konungen den 1 juni den mot västmakterna orienterade regeringen med en ny under Gigurtas ledning. I den nya ministären, som var utpräglat tyskvänlig, ingingo bl. a. järngardets ledare, professor Horia Sima samt icke mindre än fem generaler. Rumänien avstod dessutom från de garantier, England och Frankrike utlovade i april 1939 samt anmälde sitt utträde ur Folkförbundet. Rumänien var sålunda villigt »att bryta med det förgångna».

Den nya regeringen var ett extremt högerkabinett, i huvudsak sammansatt av vänner till den antisemitiske politikern Goga. En försonligare inställning till järngardets ledande män inträdde, ehuru väl Horia Sima snart lämnade regeringen. Konungen trädde i förbindelse med en del framstående politiker, som under de senare åren varit utan inflytande. Bland dessa bondeledaren professor Maniu och den liberale ledaren professor Bratianu.

Sedan ryssarna givit signalen började snart Bulgarien och Ungern att göra sina anspråk gällande. Man önskade en snabb revision av respektive Neuilly- och Trianonfreden.

Bulgarien återfordrade den del av sydligaste Dobrudscha, som det fick avträda till Rumänien efter andra Balkankriget 1913. Utan större svårighet lyckades delegerade från de båda länderna vid förhandlingar i Crajova träffa överenskommelse. Rumänien skulle avträda södra Dobrudscha med städerna Dobritsch, Silistra, Tutrakan, Baltshik och Kavarna, omfattande 7,726 kvkm med sammanlagt 378,000 invånare. Det förvärvade landområdets betydelse för Bulgarien ligger främst på det befolkningspolitiska och jordbruksekonomiska området. Rumänien förlorar ett mycket viktigt spannmålsområde — »Europas spannmålsbod». I avtalet ingick även en obligatorisk folkförflyttning inom norra och södra Dobrudscha, vilken skulle vara avslutad inom tre månader efter avtalets ratificering. Bulgarien förpliktigade sig att betala ett skadestånd på 450 miljoner leva (20 milj. kr.) inom två år.

Svårare blev det att komma överens med Ungern. Rumäniens förslag till Ungern gick i huvudsak ut på en befolkningsöverflyttning med en mindre gränsrevision. Ungern åter satte återupprättandet av de gamla historiska gränserna utan hänsyn till de etnografiska förhållandena i förgrunden. Enligt Ungerns anspråk, som voro i hög grad överdrivna, skulle det blivit betydligt flera rumäner i Ungern än det nu finnes magyarer i Rumänien. Sedan en reglering genom direkta förhandlingar staterna emellan visat sig utsiktslös, vände sig de båda ländernas regeringar till Tyskland och Italien med begäran, att frågan om det område, som skulle avträdas till Ungern, måtte av dessa båda stater genom skiljedom regleras. Vid ett storpolitiskt möte

i Wien, där bl. a. utrikesministrarna v. Ribbentrop och Ciano samt den rumänska och ungerska utrikesministern deltog och där förhandlingarna ägde rum i Belvedere-palatses gyllene sal, avkunnades av axelmakterna den 31 augusti skiljedom. Genom denna erhöll Ungern en territorieökning på omkring 45,000 kvkm, omfattande i huvudsak norra Siebenbürgen med de tre av szeklerna bebodda komitaten. Befolkningen inom området uppgår i runt tal till 2,5 miljoner. Av dessa äro omkring 40 procent ungrare, omkring 45 procent rumäner och 10 procent tyskar.

Det är alltså betydande rumänska och tyska minoriteter, som nu bliva bosatta inom de till Ungern avträdde områdena. Större delen av judarna i Siebenbürgen övergår även med landavträdelsen till Ungern. Nya minoritetsproblem ha sålunda skapats. Av städer förloras Rumänien bl. a. Klausenburg (Cluj), Siebenbürgens huvudstad, med mer än 100,000 invånare samt Grosswardein och Szathmar med resp. 83,000 och 50,000 invånare. Av dessa äro Klausenburg och Grosswardein ur historisk synpunkt av särskilt värde för Ungern.

Skiljedomen i Wien, enligt vilken axelmakterna garantera det nya Rumäniens integritet, utlöste bestörtning i Bukarest och helt naturligt hänförelse i Budapest. Siebenbürgen var försatt i belägringstillstånd. Förutom en permanent befästningslinje vid gränsen voro längs huvudvägarna barrikader och skyttegravar i legio uppförda. Bland de mobiliserade trupperna var förstämningen öfver att ej få göra motstånd mycket stor. Flera truppförband lära hava vägrat att utrymma det avträdde området.

Den ungersk-rumänska tvisten var onekligen mycket svår att lösa. I etnografiskt hänseende äro nämligen förhållandena mycket komplicerade. Mitt i hjärtat av Rumänien ligger sålunda Szeklerområdet med en ungersktalande befolkning på omkring 800,000 personer. Genom skiljedomen kom detta område till Ungern. Som en kil tränger det nya ungerska området in i Rumänien med spetsen ända fram till trakten av staden Kronstadt, belägen i hjärtat av landet. Genom den nya gränsdragningen blir härigenom Rumäniens försvarslinje i väster väsentligt ogynnsammare än förut. Ur industriell och etnografisk synpunkt är landavträdelsen i Siebenbürgen en mycket stor förlust för Rumänien. Det är ett gammalt och rikt kulturland, som förloras. Rumänien mister sina bästa nationella krafter. Det är nämligen från Siebenbürgen den rumänska nationalrörelsen gått ut, det är också här, som bonderörelsen har sina starkaste rötter.

Någon bestämmelse om obligatorisk folköverflyttning i likhet med i överenskommelsen mellan Rumänien och Bulgarien förekom icke i axelmakternas skiljedom. Däremot gavs individuell rätt för dem, som inom en viss tid så önska, att optera till den ena eller andra staten, och samtidigt överflytta sin egendom.

Den rumänska reaktionen mot skiljedomen utlöste en inrepolitisk kris. Demonstrationer mot landavträdelse ägde allmänt rum i Siebenbürgen men även i Bukarest och andra delar av landet. Järngardet fick åter vind i seglen. En vidsträckt amnesti för politiska förbrytare

— flertalet tillhörande järngardet — genomfördes. Antisemitiska förordningar utfärdades.

Rysslands inställning till det rumänsk-ungerska problemet har varit gåtfull. Har Moskva stått i komplot med axelmakterna och till deras välbehag anordnat gränskränkningar mot Rumänien eller voro måhända gränsintermezzona satta i scen av konung Carols omgivning, för att avleda uppmärksamheten från den med oro avvaktade skiljedomen i Wien såsom från ryskt håll påståtts?

Händelserna utvecklade sig nu snabbt och dramatiskt. Järngardet sökte den 3 sept. att i Bukarest och på åtskilliga andra platser i landet göra revolt. Flygblad spredos, där konungens abdikation krävdes. Konung Carol såg sig nödsakad att den 4 sept. kalla den i klostret Bistrita arresterade generalen Antonescu. Regeringen avgick och konungen uppdrog den 5 sept. kl. 4 på morgonen åt Antonescu att bilda regering. Därmed hade de nationalistiska krafterna, med Antonescu och järngardet i spetsen, snabbt lyckats rycka till sig makten. På deras program står främst: Rumäniens befriande från frimureri, kommunism, judar och korruption. Antonescu svor konungen trohetsed. Genom en kunglig förordning upphävdes författningen av februari 1938 och de lagstiftande församlingarna upplöstes. Antonescu blev praktiskt taget Rumäniens diktator.

Under den 5 sept. inträffade järngardets ledare, Horia Sima, för rådplägning om den nya regeringens sammansättning. Sima krävde därvid Carols abdikation men var villig stödja monarkien med kronprins Mikael som konung. Under natten till den 6 sept. beslöt med anledning härav Antonescu att först muntligen sedan skriftligen uppmana konungen att abdikera. Brevet hade ultimativ karaktär med fordran om svar före kl. 6. Tio minuter före 6 förklarade sig konungen redo att abdikera. Redan kl. 8 avlade den nya konungen trohetseden till nationen.

Konung Carol sopades bort av nationalismens våg. Han offrades såsom symbolen för det Rumänien, som varit. Man beskyllde konungen icke blott för att vara ansvarig för landets olyckor — »hans tioåriga regering hade varit helt och hållet förfelad» — utan även för att ha »utplundrat landet» samt mottagit stora summor från den internationella rustningsindustrien. Det är hårda ord. Redan i samband med Bessarabiens överlämnande till Ryssland lär konungen uttalat önskan att abdikera. Han framträdde sedan dess väsentligt mindre än förut.

Folkopinionen växlar snabbt. För några månader sedan var konungen i många kretsar en populär person. I all synnerhet var han uppburen inom armén och har uträttat mycket för stärkandet och moderniserandet av försvaret. Kapitulationen inför de ryska kraven — trots de många stolta uttalandena av konungen att icke avträda ens en tumbredd jord — medförde helt naturligtvis ett kraftigt omslag i den allmänna opinionen och särskilt i arméns inställning till konungen.

En synnerligen svår uppgift möter den 19-åriga konung Mikael. Hans land har varit utsatt för oerhörda prövningar. Omkring sig har han en samling rådgivare, vilka representera det politiska ytterlighetsparti, som hans fader med hårdhet bekämpat. Det säges dock att den nya konungen redan sedan ett par år hyser stora sympatier för järngardet och har personliga vänner bland dess medlemmar. Han lär vara en hurtig och begåvad yngling med starka sportintressen.

Den nya statsledaren general Antonescu åtnjuter stort anseende och gäller för att vara en synnerligen duglig, vital och energisk man samt en rakryggad karaktär. Redan som ung officer hade Antonescu en stark ställning inom armén. När år 1916 tyska, österrikiska, turkiska och bulgariska trupper stodo segrande några mil från Bukarest, sökte den rumänska härledningen att genom en motoffensiv kasta fienden tillbaka och rädda huvudstaden. I den tillfälligt skapade motoffensivgruppen blev kapten Antonescu stabschef. Såsom krigsminister sökte han på allt sätt motarbeta korrruption och åstadkomma effektivitet i försvaret.

Antonescu är icke politiker och kan icke stödja sig på något av de gamla politiska partierna. Armén torde han dock ha bakom sig, sedan ett antal generaler i dessa dagar avlägsnats. I den nya regeringen tillhöra sju av de tolv ministrarna järngardet. I ett manifest proklamerar Antonescu den nya »legionära staten», vilket innebär att legionärrörelsen — järngardets arvtagare — är den enda politiska rörelse, som tillåtes i det nya Rumänien. Armén skall undergå en genomgående modernisering. Den skall hädanefter »kämpa med morgondagens och icke med gårdagens vapen», som Antonescu säger i en förordning till armén. Regeringen äger rätt att utöva kontroll på all industriell verksamhet.

Av avgörande betydelse torde bliva om Antonescu förmår hålla legionärrörelsens hetssporrar inom lämpliga gränser, så att icke dess medlemmar inblanda sig i statens befogenheter och försvåra det återuppbyggnadsarbete, som Antonescu strävar att genomföra. Den liberala partichefen Bratianu liksom bondeledaren Maniu synas tillsvidare hålla sig i bakgrunden och avvakta den händelseutveckling, som kommer att visa, om det lyckas Antonescu att upprätthålla ordning och hålla landet samman, tills bättre dagar stunda för det nya Rumänien, som visserligen blivit ett mindre men samtidigt fastare och på en solidare grund stående land, där fruktbarheten och naturrikedomarna allt fortfarande giva stora utvecklingsmöjligheter. Det bör i detta samband nämnas att av de områden, Rumänien fått sig tilldelade efter världskriget, har landet likväl — trots de stora förlusterna under den senaste tiden — lyckats behålla omkring 35 procent eller 55,000 kvkm med en befolkning på 4 miljoner.

Den situation, som uppstått i Rumänien, är emellertid ett skol-exempel på faran för ett litet land att rikta sig på sina grannars be-kostnad, när dessa tillfälligtvis befinna sig i trångmål, samt därpå att man i nödens stund endast kan lita till den egna kraften.

Dagens frågor

P. S. Sedan detta skrivits hava ingått meddelanden om tyska truppers inmarsch i Rumänien. I första hand komma med all sannolikhet dessa trupper att dirigeras till de stora oljefälten i trakten av Ploesti, för vilka Tyskland torde hysa stor oro.

Ovisst är emellertid om truppsändningarna i övrigt äro ett led i en omfattande aktionsplan riktad mot Turkiet och Grekland samt naturligen i andra hand mot England eller de äro avsedda att utöva en avskräckande verkan på vem det vara må. Det låter sig även tänkas att desamma företagits på begäran av Antonescu, som på detta sätt önskar säkra sin ställning samt upprätthålla ordning och lugn i landet.

Pontus Reuterswärd.

Docenterna och universitetens rekrytering. Det kan synas fåvitskt att söka fästa uppmärksamheten på universitetens löne- och rekryteringsproblem i en tid, då värnandet av vårt statliga oberoende, våra livsintressen och vår rättsordning kräver belopp, som tidigare skulle hava ansetts ouppnåeliga. Men det kan dock finnas skäl att göra det. Att hävda vår kulturella standard är även det ett led — och intet oväsentligt sådant — i vår andliga beredskap.

Våra akademiska lärare rekryteras som bekant företrädesvis bland docenterna. Dessa intaga en egendomlig och oförmånlig särställning i den svenska ämbetsmannakåren. Överallt annars är regeln, att den, som vunnit inträde i ett statligt verk, under normala ekonomiska förhållanden kan påräkna att där finna sin utkomst och även vinna befordran, om han nitiskt fullgör sina tjänsteåligganden. Vidare vet han, att hans tjänstgöring räknas honom tillgodo såsom merit för befordran och lönetur efter mer eller mindre preciserade normer.

Helt annorlunda äro förhållandena vid universiteten. Den, som i allmänhet efter vida längre utbildning än sina jämnåriga och ofta med mycket betungande skuldsättning, vid trettio- till trettiofem-årsåldern vinner ett docentförordnande, övertager därmed vissa förpliktelser mot universitetet men uppbär ingen som helst avlöning. Om konjunkturerna äro goda, kan han emellertid hoppas, att han efter en längre eller kortare väntetid skall få ett av de i förhållande till docenternas antal mycket fåtaliga docentstipendierna. Därmed har han vunnit sitt levebröd för sex, i bästa fall sju, år framåt. Kakan är mycket knapp i jämförelse med vad som gives åt många bland hans studiekamrater, som nöjt sig med en lägre kompetens för att fortare vinna en tjänst eller vilkas specimina icke räckt till i tävlan om docenturerna. Grundbeloppet för ett docentstipendium är 6,000 kronor, medan t. ex. en lektor i Uppsala har en begynnelselönen av 9,885 kronor, en hovrättsassessor i Jönköping 10,110 kronor. Därtill kommer, att medan docentstipendiet aldrig ökas över 6,000 kronor, andra statstjänstemän under loppet av sju år två gånger uppflyttas i högre löneklass. Beloppens inbördes storleksordning synes vara så

mycket mer orimlig, som lektorn har fullmakt på sin tjänst och rätt till pension, medan docentstipendiaten efter sex eller sju år icke har rätt till ett öre av statsverket.

Det skulle kunna väntas, att en så osäker och så illa avlönad verksamhet som docentstipendiatens åtminstone i gengäld skulle tillmätas stort meritvärde, om han vid stipendietidens utgång måste söka en annan syssla i statens tjänst. Detta vore så mycket mer av nöden, som de akademiska befordringsutsikterna i allmänhet äro dåliga. De tjänster, som kunna komma i fråga, äro utom de fåtaliga sysslorna som laborator e. d. blott professorerna. Om flertalet av dessa är konkurrensen mycket skarp, och ledigheterna vid universitetet inträffa sällan. Ett stort antal docentstipendiater får överhuvud taget aldrig möjlighet att tävla om en ordinarie universitetstjänst. Under sådana förhållanden blir det för många docenter en bjudande nödvändighet att förr eller senare, i allmänhet senast efter sju år, se sig om efter en ny levnadsbana. Det visar sig då, att för juris docenter överhuvud taget ingen rätt existerar att få räkna docentären som merit. För docentkårens egentliga huvudmassa, de filosofie docenterna, finnas sådana bestämmelser på ett område, nämligen det högre skolväsendet. Men det är därvid att märka, att åtskilliga universitetsämnen sakna varje anknytning till skolämnena, och vidare, att en av de hittills viktigaste tillgodoräkningsbestämmelserna, den i fråga om lönetur, numera bortfallit, ehuru riksdagen i avvaktan på den utredning, som nyss avslutats, förordat, att särskild hänsyn t. v. bör tagas till docenterna.

Det kan sålunda utan varje tvekan fastslås, att universitetsdocenterna i fråga om avlöning äro mycket missgynnade i jämförelse med andra grupper med motsvarande eller något lägre utbildning, att deras utsikter att vinna befordran vid universitetet i allmänhet äro både små och osäkra, och att många av de docenter, som på grund av konjunkturena ej vinna sådan befordran, icke få räkna en långvarig universitetstjänstgöring som någon säker merit i sin fortsatta verksamhet. Det torde utan överdrift kunna sägas, att liknande förhållanden skulle anses som upprörande, om det gällde snart sagt vilken annan grupp av statstjänare som helst.

Klart är, att de förhållanden, för vilka här ovan redogjorts, måste inverka menligt på universitetsbanans rekrytering. Mest kännbart blir detta i sådana vetenskaper, där konkurrensen med de »praktiska» levnadsbanornas utsikter är mest ojämn, främst de juridiska disciplinerna och vissa medicinska. Det visar sig där ideligen stora — stundom oöverkomliga — svårigheter att skaffa kompetenta vikarier eller efterträdare på professorskatedrarna. Men även sådana ämnen inom de filosofiska fakulteterna, där övergång till gymnasietjänster ej är möjlig, kämpa ofta med stora rekryteringssvårigheter. För att våga sig på högre vetenskapliga studier i sådana ämnen fordras ett eller flere av fyra ting: obegränsat självförtroende, en viss brist på ekonomisk ansvarskänsla för egen och anhörigas räkning, starkt utpräglad idealitet eller personlig förmögenhet.

Dagens frågor

Ingen av dessa egenskaper är en tillfredsställande grund för urvalet av blivande akademiska lärare.

På sommaren 1938 tillsattes en statlig femmannakommitté med parlamentarisk förankring för att granska docentproblemet. Dess förslag var i huvudsak färdigt vid världskrigets utbrott. Bortsett från en hel del organisatoriska reformer, som i detta sammanhang måste förbigås, och från undanröjandet av vissa uppenbara missförhållanden vid vikariatsförordnanden, förordade kommittén enhälligt två slag av åtgärder för att förbättra docenternas ekonomiska ställning och därmed universitetens rekryteringsmöjligheter. Dels föreslogs stipendiebeloppets höjning till 8,000 kronor — alltså fortfarande vida under jämförliga statsfunktionärens löner — och en betydande ökning av antalet docent- och forskarstipendier, dels genomgripande åtgärder för att åt docenter av skilda kategorier bereda rätt till fast beräkning av tjänsteår för befordran och lönetur inom sådana dömande, förvaltande eller vetenskapliga verk, där deras utbildning och kompetens kunde anses vara till nytta.

Krigsutbrottet och de ständigt stegrade anspråken på statskassan för den livsviktiga militära beredskapen inneburo naturligtvis, att den förra delen av detta program, vilkens förverkligande skulle kräva åtskilliga hundratusen kronor, råkade i ett mycket ogynnsamt läge. Ingenting torde därför kunna invändas, om dessa åtgärder t. v. ställas på framtiden, även om det ej förefaller självklart, att detta behöver ske med *varenda en* av dem. Det är dock fråga om en ovanligt missgynnad grupp av statstjänstemän och om åtgärder av ekonomiskt sett mycket blygsam omfattning.

Men vad som borde väcka stark förstämning på kulturellt ansvarsmedvetet håll är, att statskontoret ej nöjt sig med att avstyrka dessa förslag på grund av budgetläget utan dessutom åberopat två andra ganska egendomliga skäl mot en höjning av stipendiebeloppen. Det ena är, att dessa 1925 sattes i en viss relation till professorslönerna (6:12), och att denna skulle ändras, om stipendierna höjdes men professorslönerna lämnades orubbade. Argumentet synes i och för sig vara med förlov sagt meningslöst, men det förtjänar dock framhållas, att man just 1925 — veterligen utan protester från statskontoret — ändrade den tidigare relationen (av 1919) mellan nämnda belopp mycket avsevärt till docenternas nackdel. Förut var nämligen förhållandet 5:8,5.

Vida betänkligare är dock statskontorets andra argument. Ämbetsverket sammankopplar nämligen stipendiebeloppens utmätning med frågan om omfattningen av den undervisningsskyldighet, som vid sidan av forskningsarbetet åligger en docentstipendiat. Statskontoret är sålunda likgiltigt för om stipendierna nu kunna anses rimliga med tillbörlig hänsyn till innehavarnas normala utbildning, levnadsålder och ekonomiska situation, särskilt i proportion till de förmåner, som staten bjuder åt andra funktionärer med en ungefär jämförlig kompetens. Det bortser från om de nuvarande stipendiebeloppen äro ägnade att möjliggöra en lämplig rekrytering av uni-

versitetsbanan i konkurrens med närliggande yrken. Det beaktar föga, att den vetenskapliga forskningen, ej undervisningen, är docenternas viktigaste tjänsteåliggande. Det förbiser, att det slag av undervisning, på vilket universitetet verkligen f. n. lida brist, ej alltid lämpligen kan anförtras åt docenter utan ofta hellre åt andra lärarkrafter med lägre vetenskaplig kompetens men större pedagogisk rutin.

Det måste vara uppenbart att arbetsförhållanden och arbetsuppgifter vid universitetet äro av ett annat slag än i förvaltande eller affärsdrivande verk. Skulle statskontorets resonemang bliva avgörande för statsmakternas beslut, komme denna viktiga kulturfråga i ett mycket olyckligt läge.

Mot vad som här anförts, kan med visst berättigande invändas, att docenterna, även om de äro illa betalda, dock äga förmånen av en tjänstgöring, som är angenämare, självständigare och mindre kontrollerad än de flesta andra statstjänstemäns. Men det torde knappast råda något tvivel om att man på docenthåll gärna skulle se en strängare övervakning av det vetenskapliga arbetets effektivitet, t. ex. i samband med frågan om stipendieinnehavets förlängning efter den första treårsperiodens utgång, om blott stipendiebeloppet fastställdes på ett plan, där biinkomster ej vore nödvändiga för en familjeförsörjare eller för en stipendiat med stora studieskulder.

Men om det statsfinansiella läget och andra skäl hindra en höjning av docentstipendiernas antal och belopp, skulle det kunna väntas, att man med så mycket större kraft nyttjade det andra av de sakkunniga anvisade medlet att lösa detta viktiga universitets- (och därför kultur-) problem, nämligen att underlätta och i möjlig mån säkerställa obefordrade docenters övergång till andra levnadsbanor medelst preciserade bestämmelser om tjänsteårsberäkning för befordran och lönetur. Denna lösning skulle vålla statsverket mycket ringa kostnader. Men det visar sig då, att man här stöter på en stigande benägenhet inom många ämbetsverk att betrakta sina tjänstemannakårer som slutna skrän eller kaster och att resa verkens kinesiska murar oöverstigliga för alla bönhasar, hur hög dessas kompetens än må vara och hur stora insikter de än förvärvat på verkets arbetsfält. Även statskontoret avstyrker »införandet av några mekaniskt verkande regler», som kunde hindra ämbetsverken att mera fritt bedöma sökandens kvalifikationer.

Det borde dock vara uppenbart för envar, att det i en ekonomiskt hård tid är ganska mycket begärt av en ung man, att han skall offra sex, sju eller någon gång fler av sina bästa år på ett illa avlönat och mycket krävande arbete utan att äga någon som helst säkerhet för att en enda timme av denna verksamhet i den svenska kulturens tjänst räknas honom tillgodo på hans senare bana. Och det bör ihågkommas, att det för uppehållet av universitetets verksamhet är oundgängligt att hava en kontinuerlig tillgång på docenter även i sådana ämnen, där de ordinarie tjänsterna äro så få, att endast var

tredje eller fjärde stipendiat har ens teoretisk chans till befordran vid universiteten.

Om icke effektiva åtgärder med ledning av de sakkunnigas förslag vidtagas till förbättrande av docentstipendiaternas ekonomiska situation eller av deras framtidsutsikter, kunna allvarliga vådor uppstå för universiteten och den högre bildningen i Sverige.

T—r.

Professor Kuang-Fu Hsu, Köpenhamn, ger här nedan, ur nationalistisk kinesisk synpunkt, en skildring av Japans nya regering i Kina och dess ledare, Wang Ching-wei. Uppsatsen, som av redaktionen översatts, är skriven före Japans intåg i Indokina och tillkomsten av tremaktpakten i Berlin.

Japans vasallregering i Kina och Wang Ching-wei. År 1931 grundlade japanerna staten Manchukuo, och som statsöverbud insattes Manchudynastiens siste kejsare, Pu-Ji. Efter det nu pågående krigets utbrott ha japanerna i Kina tidigare sökt införa två likartade vasallregeringar, den s. k. provisoriska regeringen i Peking och den s. k. reformregeringen i Nanking, bägge oavhängiga av varandra. Ingendera av dem lyckades dock utveckla sig till den av Japan önskade »centralregeringen»; deras ledande personer saknade Pu-Jis äregirighet, och de lyckades aldrig skaffa sig någon popularitet hos folket. Japan letade länge efter någon lämplig man med större dragningskraft på den kinesiska befolkningen. Nu har Wang Ching-wei blivit Japans ideal. Under stora högtidligheter i Nanking proklamerade han den 30 mars i år upprättandet av den nya »centralregeringen».

Även om Wang Ching-wei på intet sätt är någon ättling till någon kejsarlig dynasti, har han dock åtnjutit en motsvarande hög rang i det republikanska Kina. Han var en av dr Sun Yat-sens mest bekanta medarbetare. Ännu för ett och halvt år sedan beklädde han posten som Kuomintang vicepresident och ordförande för det centrala politiska rådet i Chungking. Tillsammans med andra partivänner befann han sig 1925 vid Sun Yat-sens dödsläger i Peking och skrev hans berömda testamente, som fastställde revolutionsverkets fortsättande. Tre huvudfigurer nämndes som Suns efterträdare i Kuomintangpartiet: Chiang Kai-sjek, realpolitikern, Hu Han-min, en högerorienterad politiker som dog redan 1935, och Wang Ching-wei, vilkens inställning alltid varit vacklande och svängt mellan höger och vänster. Sun Yat-sen yttrade: »Wang är alltid böjd för kompromiss och är därför farlig för den nationella revolutionen.» På grund av hans vacklande hållning vid olika tillfällen har det kinesiska folket fattat misstro till honom. En tid efter Suns död övertog han ledarskapet i partiet, då med vänsterorienterad tendens. När Chiang Kai-sjek år 1927 bildade en nationalregering i Nanking, ledde Wang i Hankow den kommunistvänliga regeringen. Sedermera deltog han i motregeringarna både i Peking och Kanton, tills han 1932 inträdde i centralregeringen och till 1935 fungerade som ministerpresident i denna. Till följd av sin eftergivenhet mot Japan utsattes han 1935 för ett

attentat och sårades allvarligt. Han uppehöll sig en längre tid som rekonvalescent i Tyskland och återvände till Kina först, när kriget med Japan började 1937. Han höll då i Nanking ett radiotal; officiellt var det krigspropaganda men talet var ägnat att försvaga Kinas motståndskraft; han yttrade nämligen, att ett svagare lands kamp mot en militärt överlägsen makt intet annat betydde än att offra hela befolkningen och översvämma landet med lik och blod.

Vid utgången av år 1938 lämnade Wang i hemlighet den nuvarande huvudstaden Chungking och utskickade från Hongkong ett telegram, vari han förklarade sig införstådd med den av Japans ministerpresident Konoye proklamerade ostasiatiska nyordningen. Till yttermera visso krävde han, att Kuomintang och Chiang Kai-sjek skulle komma till förhandlingar. Som följd därav blev han utesluten ur Kuomintang. Därefter bodde han i Hanoi. Sedan kinesiska patrioter mördat hans sekreterare, aktiviserade han sitt fredsförsök och reste till Shanghai, Tientsin och till sist Tokio. I juli i fjol utfärdade Chungkingregeringen order om hans arresterande.

I maj i fjol förhandlade Wang med japanerna om programmet vid upprättandet av »centralregeringen». Enligt den ursprungliga planen skulle denna proklameras den 10 oktober i fjol, d. v. s. på Kinas nationaldag. Men proklamerandet uppsköts flera gånger. Orsaken härtill torde vara att tillskriva både Japans hållning och Wangs villkor. Japan måste ta hänsyn till de utrikespolitiska verkningar, som etablerandet av en dylik regering skulle få. Det ville först ha träffat ett nytt handelsavtal med U. S. A., liksom få bättre relationer med Sovjetryssland till stånd. Ingendera av dessa förhoppningar ha dock ännu kunnat infrias. Å andra sidan har Wang för att icke helt förlora sina möjligheter uppställt många fordringar, däribland vidmakthållandet av Sun Yat-sens principer, bevarandet av Kinas nationalflagga, Nordkinas och det inre Mongoliets underkastelse samt de japanska truppernas omedelbara tillbakadragande från Mitt- och Sydchina. Genom alla dessa svårigheter har man till sist nått fram till en kompromiss. På grund av opposition från japanska krigare, som återvänt från Kina, måste dock Kuomintangs partiflagga göras till statssymbol i stället för nationalflaggan.

Japanerna äro utmärkt skickliga i att iscensätta politiska skådespel. Wang var Kuomintangs vice ordförande; därför kallade japanerna honom Kuomintangs ledare nr 2. I Chungking finnes ett centralt politiskt råd, som i makt är överordnat kabinettet; den nya Nankingregimen har också fått ett råd med samma namn, vilket brukar kallas det centrala politiska rådet nr 2. Då den kinesiska regeringen i Chungking velat införa ett konstitutionellt regerings-system samt inkalla folkrepresentationen, talar man också i Nanking om en konstitutionell författning. Ännu intressantare är meddelandet att den nuvarande legitime statspresidenten i Chungking Liu Sen fått ställningen som statspresident för den nya Nankingregimen, ehuru Wang under hans »frånvaro» i egenskap av ministerpresident skall uppehålla statspresidentämbetet.

»Centralregeringen» är nu installerad i Nanking. Ett sensationellt mellanspel har förekommit, i det att två av Wangs närmaste medarbetare, av vilka den ene var med i Tokio i fjol, skilt sig från honom och lämnat Nanking. De förklarade, att den hemliga överenskommelsen mellan Wang och Japan innefattade ett fullständigt »landförsäljnings»-kontrakt, vars villkor skulle vara ännu hårdare än Japans bekanta 21 punkter från år 1915. De bägge männen ha i en tidning offentliggjort dokumenten, som äro skrivna på japanska. Med översättning och fotografier av akterna fyllde dessa en serie sidor i tidningen. Den hemliga överenskommelsens överskrift löd: »Den nya regleringen av förhållandet mellan Japan och Kina.» Den innehåller tre grundprinciper: 1) Vänskapligt grannskap mellan Japan, Kina och Manchukuo; 2) gemensamt nationalförsvar; 3) ekonomiskt samarbete mellan de tre länderna. Den första grundprincipen innefattar, att Japan skall överta Kinas utrikespolitik och kulturutveckling samt tillsätta olika slags rådgivare i Kina. Den andra punkten innebär: stationering av en japansk här i Nordkina och inre Mongoliet, en militär antikominternallians, japanska militära rådgivare och instruktörer i Kina, japansk krigsmateriel till upprättande av en kinesisk här och polisstyrka, placering av japanska marina trupper i vissa städer längs Yangtsefloden och på vissa sydkinesiska öar samt slutligen tillbakadragande av den japanska militären från Mitt- och Sydkina, så snart säkerhet vunnits. Den tredje grundprincipen betyder i sak ett ekonomiskt block med uteslutande av utanförstående stater. Blocket skall avse finanser, tullar, handel, naturrikedomar, jordbruk och slutligen uppbyggandet av ett nytt Shanghai. Utöver dessa tre grundprinciper finnes vidare en viktig klausul om vittgående självstyrelse för Nordkina och inre Mongoliet.

Offentliggörandet av dessa dokument har framkallat stor harm icke blott hos det kinesiska folket mot Wang utan också i den utländska pressen. De ha blivit ett streck i räkningen för den japanska politiken. Den mest förbittrade kritiken har härrört från den amerikanska och ryska pressen. En av Wangs sekreterare har förklarat, att de angivna villkoren blott utgöra ett japanskt förslag men skulle ändras betydligt, sedan Wang framlagt sitt motförslag. Ett bevis härför skulle vara, att överenskommelsen, som undertecknades den 31 december 1931, varken i Tokio eller i Shanghai officiellt publicerats av någon av parterna.

Då Wang skilt sig från den legitima regeringen i Kina och på egna vägnar satt sig i förbindelse med fienden, betraktas han givetvis i Kina som en fosterlandsförrädare. Hans popularitet vid den nationella revolutionen framkallades främst av hans attentat i mars 1910 mot prinsregenten Tschun av Manchudynastien. Han fängslades då i Peking. Trettio år ha sedan dess förflutit. Men tiden rider fort. Nu har man i Chungking rest en skammens staty åt Wang, som står där i järn i knäböjande ställning. Knäböjandet symboliserar enligt kinesisk tradition en landsförrädare.

Kuang-Fu Hsu.